

Stichting NVBS Railverzamelingen

SNR-beleidsplan 2025-2028

Amersfoort, mei 2025
Versie 1.0 definitief

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Terugblik beleidsplan 2019-2022
3. Vooruitblik (*Content*)
4. Wat is nodig? (*Organisatie, mensen, middelen, werkwijze*)
5. Randvoorwaarden
6. Financiën

1. Inleiding

In 2019 werd het beleidsplan 2019-2022 van de SNR vastgesteld. In 2022 werd besloten het beleidsplan niet langer in een strak ritme van elke vier jaar te herzien maar meer te gaan werken “op aanvraag”. Begin 2024 werd het bestuur duidelijk dat het bestaande beleidsplan aan herziening toe was. Die herziening ligt beperkt op het vlak van het feitelijk doel en daadwerkelijk verzamelen maar meer op het vlak van veranderende omstandigheden van de SNR en ook die van de NVBS die ook z’n uitwerking op het door de SNR te voeren beleid heeft.

Hoofddoelstelling van de SNR is het verzamelen en beheren van documentatie, archivalia en fotografische materialen op het gebied van de spoor- en tramwegen in Nederland en voormalige gebiedsdelen (vanaf hier “Nederland” genoemd). Deze collectie noemen we de kerncollectie. Deze collectie vormt de basis van de gehele verzameling en is ook als collectie onvervangbaar en ondersteunend aan andere collecties in Nederland op het gebied van railvervoer (bijv. Utrechts Archief, Spoorwegmuseum). De SNR is nauw verbonden met de NVBS.

Missie

De SNR wil een vooraanstaand en verbindend kennisinstituut op het gebied van railvervoer in Nederland en zijn voormalige gebiedsdelen zijn. Haar taak is het verzamelen en ontsluiten van documenten, beeldmaterialen (analoog en digitaal) en archivalia. Zij stelt deze collectie beschikbaar voor publicatie en onderzoek van zowel leden als niet-leden van de NVBS. Ook beheert de SNR een beperkte collectie op het gebied van buitenlands railvervoer (België, Duitsland, Zwitserland en UK op de eerste plaats en andere landen voor zover het om bijzonder materiaal gaat).

De collectie van de SNR is een “schatkamer”, zij vormt de neerslag van jaren (on)gericht verzamelen door NVBS leden. Op landelijk/regionaal niveau is er geen enkele andere verzameling die qua inhoud eenzelfde compleet beeld geeft van het railvervoer in Nederland. De diverse deelverzamelingen maken de collectie tot een uniek geheel dat een uitstekend inzicht geeft in geschiedenis en ontwikkeling van het fenomeen spoor- en tramwegen. Deze documentaire collectie vormt dus mede een basis voor andere (soortgelijke) instellingen en vormt een bron van gegevens voor iedereen (binnen en buiten de NVBS) die meer wil weten over het railvervoer in Nederland of zich een beeld wil vormen van dit onderwerp met betrekking tot het buitenland. De SNR onderhoudt contacten met Nederlandse en buitenlandse instituten met een vergelijkbaar karakter, in het bijzonder met de Stichting Spoor- en Tramwegverzamelingen (SSTV). *Ook wel Stichting de Pater genoemd.*

De gewenste en/of noodzakelijke veranderingen in de SNR voor de periode 2025-2028 worden in dit beleidsplan beschreven.

2. Terugblik beleidsplan 2019-2024

Collectiebeleid: werd in grote lijnen gecontinueerd. Wel is het acquisitieprofiel in overleg met de beheerders aangescherpt.

Het digitaliseringsbeleid kreeg bij ontstentenis van een digitale coördinator geen nieuwe impuls; lopende activiteiten (scannen, meta dateren en fotoshoppen van beeldmateriaal) vond door de inzet van een aantal vrijwilligers gewoon doorgang. Door een samenwerkingsovereenkomst met 24TrainsTV (en NVBS) werd een begin gemaakt met het digitaliseren van filmmateriaal.

Communicatie: De (inmiddels niet meer zo) nieuwe website kreeg z'n beslag. Functioneel gezien is de website voor de SNR nauwelijks veranderd. Het meer naar buiten treden ('de luiken open') kreeg verder gestalte (RCE, Netwerk Digitaal Erfgoed, NIOD, 't Lindenholt)

Financiën: Een teruglopend ledenaantal bij de NVBS leidde tot minder financiële armslag. De NVBS zegde de huur van het depot op en in overleg werd het verzekeringspakket herzien. De SNR zette in op schenkingen en nalatenschappen, nu ook in financiële zin. Met een subsidie van het Cultuurfonds kon scanapparatuur worden aangeschaft. De eigen vermogenspositie kon aanmerkelijk worden verbeterd.

Bestuur: Verdere afstemming/samenwerking met de SSTV kreeg gestalte in de vorm van een personele unie van de voorzitter van beide stichtingen.

Per saldo: Van de in 2019 voorgenomen doelen werden een aantal gerealiseerd, een aantal is nog "in progress" en ook werden we geconfronteerd met een aantal niet voorziene zaken.

3. Vooruitblik; Hoofddoelen van beleid 2025-2028

3.1 Collectiebeleid

We hebben wel een ABCD-methodiek maar in de praktijk wordt er (te) weinig mee gedaan. Het collectiebeleid/acquisitieprofiel is daarom in november 2023 in overleg met de beheerders geactualiseerd en vraagt op dit moment geen nadere aandacht. Ruimtebeslag en beschikbare capaciteit van vrijwilligers maken het noodzakelijk strak de hand te houden aan het collectiebeleid/collectieprofiel.

3.2 Collectie-indeling

Onze verzameling is verdeeld in zestien deelcollecties die in vier clusters worden gepresenteerd:

1. Documentatie
 - Tramwegen Nederland (en voormalige gebiedsdelen), incl. Knipsels tramwegen Nederland (en voormalige gebiedsdelen)
 - Spoorwegen Nederland (en voormalige gebiedsdelen) , incl. Knipsels spoorwegen
2. Beeldmateriaal
 - Foto's/ prentbriefkaarten tramwegen Nederland (en voormalige gebiedsdelen)
 - Foto's/ prentbriefkaarten tramwegen Buitenland (zonder België, Luxemburg en Frankrijk)
 - Foto's/ prentbriefkaarten tramwegen België, Luxemburg en Frankrijk
 - Foto's/ prentbriefkaarten spoorwegen Nederland (en voormalige gebiedsdelen)
 - Foto's/ prentbriefkaarten spoorwegen buitenland
 - Filmmateriaal (waaronder ook videomateriaal) spoor- en tramwegen en ook geluidsmateriaal
 - Dia's spoor en tramwegen Nederland en buitenland
 - Negatieven spoor- en tramwegen
3. "Gedrukt materiaal" (niet zijnde ad 1 en ad 4)
 - Materieeltekeningen
 - Kaartmateriaal en bouwtekeningen
4. Vervoerbewijzen
 - Vervoerbewijzen spoorwegen Nederland (en voormalige gebiedsdelen)
 - Vervoerbewijzen tramwegen Nederland (en voormalige gebiedsdelen)

Deze indeling is goed werkbaar gebleken en wordt daarom gecontinueerd. Punt van aandacht is wel het beheer van een collectie-onderdeel dat zowel analoog als digitaal materiaal bevat.

Delen van de collectie (foto's, negatieven, dia's tekeningen en kaarten) zijn of worden gedigitaliseerd en opgenomen in de Beeldbank. Via de website zijn deze collectie-onderdelen 24/7 toegankelijk.

3.3 Inkomende en af te stoten archivalia

De verzameling van de SNR wordt (on)regelmatig uitgebreid met schenkingen en op zeer beperkte schaal met –gerichte- aankopen. Het beleid van de SNR is erop gericht om *tijdig* in contact te komen met verzamelaars van voor de SNR-collectie waardevolle aanvullingen. Bedacht moet worden dat meer organisaties belangstelling kunnen hebben voor nalatenschappen. De folder over schenkingen en nalatenschappen die bij het decembernummer van Op de Rails 2023 was gevoegd heeft ertoe geleid dat een aantal leden contact gezocht heeft met de SNR over hun (toekomstige) nalatenschap.

Inkomende archivalia zijn in de regel analoog met uitzondering van foto's: recente foto's zijn vrijwel altijd digitaal. Traditionele bedrijfstukken waarin we geïnteresseerd zijn, worden heden ten dage veelal alleen nog digitaal door de vervoerbedrijven geproduceerd. Een deel daarvan wordt op websites gepubliceerd. De SNR zal een werkwijze moeten ontwikkelen, hoe met deze ontwikkelingen om te gaan: Verzamelen we links van deze documenten of is het beter om de documenten te downloaden? Dan dient zich ook een beheersvraagstuk aan omdat een mix van analoge en digitale stukken voorhanden is.

In het algemeen wordt bij schenkingen gekeken of de schenking past in ons collectieprofiel. Aanbod van een collectie onder beperkende voorwaarden wordt niet meer aangenomen. Hoewel we een streng selectiebeleid voorstaan, nopen de omstandigheden ons vaak tot het accepteren van grote hoeveelheden materiaal. Bij schenkingen na overlijden, ontbreekt soms de tijd om het aangeboden uitgebreid te bemonsteren. Mede uit respect en dank richting nabestaande(n) nemen we dan toch alles mee naar Amersfoort en maken daar dan een selectie.

Afstoten

Materiaal dat niet (meer) past in onze collectie wordt afgestoten. De bestemming is afhankelijk van de aard van de objecten. In het algemeen zoeken we een goed huis, bijvoorbeeld bevriende (museum)organisaties. Boeken worden standaard aangeboden aan de bibliotheek van de NVBS. Via de NVBS-winkel kunnen bepaalde zaken worden omgezet in kleingeld, waarbij waardevolle objecten ook via een veiling kunnen worden afgestoten om de doelstellingen van de SNR mede te financieren. Items zonder waarde zoals bijvoorbeeld kopieën van artikelen uit al aanwezige tijdschriften, worden niet in de collectie opgenomen.

3.4 Digitalisering

“Digitalisering” is voor de SNR geen modewoord. Vele onderdelen van onze collectie bestaan heden ten dage niet meer in analoge vorm: kaartmateriaal wordt op afroep uit een database samengesteld, foto's worden niet meer afgedrukt, we betalen onze ritten in OV met bankpas of app. Natuurlijk willen we “digital born” informatie wel opnemen in onze collectie.

Daarnaast zet de SNR in op het selectief (verder) digitaliseren van analoog materiaal. Met beeldmateriaal (negatieven, dia's, films, railatlas) zijn de afgelopen jaren al flinke stappen gezet. Zoals gezegd: digitaliseren is geen modewoord voor de SNR en ook geen doel op zich, maar het is wel nuttig voor zowel SNR als onze “klanten”. Begin 2024 is begonnen met het systematisch digitaliseren van kaartmateriaal dat aan de Railatlas op de website kan worden toegevoegd.

Dienstverlening

Door passende metadata (datum, locatie, trefwoorden, maatschappij, foto's, etc.) toe te voegen aan de digitale bestanden, zijn deze eenvoudig en snel te doorzoeken via internet. Bij onze deelcollecties die niet zijn gedigitaliseerd, zullen in toenemende mate indexen worden gepubliceerd die op hoofdlijnen laten zien wat de inhoud van deze deelcollecties is. Hiermee kunnen onderzoekers snel vinden wat er beschikbaar is zonder hiervoor direct naar Amersfoort te moeten afreizen. Metadata en indexen moeten beter dan nu door zoekmachines als Google doorzocht kunnen worden om als relevant zoekresultaat naar boven te komen.

Intern SNR

Voor de organisatie van onze collectie heeft het digitaliseren van analoge materiaal diverse voordelen.

- Er ontstaan kopieën van de collectie wat nuttig is bij onverhoedse calamiteiten in ons archief.
- De analoge collectie kan compacter worden opgeborgen omdat voor het gros van de werkzaamheden en informatieverzoeken het digitale bestand voldoet.
- De analoge collectie kan onder de juiste condities (temperatuur, luchtvochtigheid) worden opgeslagen. Dat zorgt dan ook voor betere werkomstandigheden voor onze vrijwilligers.

2025-2028

Zwaartepunt in de komende jaren zal liggen op het vinden van werkbare oplossingen voor het digitaliseren van onze uitgebreide deelcollecties documentatie tram en trein. Deze collecties zijn qua inhoud essentieel voor de (historische) kennis over het railvervoer in Nederland. Echter zijn deze collecties ook dusdanig veelomvattend dat volledige digitalisering op afzienbare tijd een utopie is. Er zullen daarom prioriteiten moeten worden gesteld. Hiernaast moet een uniforme werkwijze worden gevonden die recht doet aan de diversiteit van de collectie waarbij het belangrijkste doel -ontsluiting van de inhoud- voorop dient te staan. Onderkend wordt dat het grootschalig digitaliseren door overheidsarchieven consequenties zal kunnen hebben voor de SNR. Zo is in het voorjaar van 2023 door het nationaal Archief een van de belangrijkste archieven, namelijk de volledige Inventaris van het archief van het Ministerie van Waterstaat, Afdeling Spoorwegen, 1906-1926, Afdeling Vervoer- en Mijnwezen, 1927-1940 en Afdeling Vervoerwezen, 1940-1945 de Inspectie voor het Vervoer. Beheerders van documentatie wijzen op een verschil tussen informatievragen van echte onderzoekers (die bijvoorbeeld een boek schrijven) en "mensen met interesse". Uit deze groep komen veelal meer algemene, minder diepgravende vragen en de verwachting van de beheerders is dan ook dat deze vragenstellers de SNR zullen blijven benaderen, mede omdat de beheerders ook kunnen duiden.

In 2024 zijn we, met dank aan een subsidie van het Cultuurfonds, begonnen aan het systematisch scannen van de collectie grootformaat tekeningen (lijnnetkaarten, tracé tekeningen, rollend materieel).

Een blijvend punt van aandacht is het spanningsveld tussen ontsluiting en copyright. Hoewel de SNR "iedereen" ten dienste wil zijn met het leveren van informatie en tekeningen/afbeeldingen, willen we ook niet alles onbeperkt "weggeven". Daarom staan de afbeeldingen in onze beeldbank voorzien van een watermerk achter een login voor NVBS-leden. Eén van de aspecten is hier de verwevenheid tussen SNR en NVBS, waarbij ook de SNR een rol heeft in het aantrekkelijk maken van het lidmaatschap van de NVBS. Van die contributies wordt immers onze huisvesting betaald.

3.5 Naar buiten (de luiken open)

Op de website van de NVBS zullen de indexen van de diverse deelverzamelingen (voorzover dat nog niet gebeurd is) verder worden uitgebreid zodat “we op het internet gevonden kunnen worden”.

Wat de deelverzamelingen betreft gaat het dan om drie niveaus:

- De metadata die een beknopte beschrijving geven van hetgeen de verzameling omvat. Deze data zijn voor alle deelverzamelingen min of meer aanwezig. De teksten worden t.b.v. de website nog geactualiseerd.
- Een plaatsingslijst en/of Index van de betreffende deelverzameling. Dit niveau is momenteel voor een beperkt aantal deelverzamelingen beschikbaar bij de beheerder(s).
- Document-niveau

Voor raadpleging van originele documenten moet momenteel een afspraak worden gemaakt met de betreffende beheerder.

Naar buiten toe presenteren van SNR, samenwerking met externe partijen

De samenwerking tussen SNR en SSTV verloopt naar tevredenheid en zal verder gestalte krijgen. Gestreefd wordt om in de loop van 2025 een volledige personele unie in de samenstelling van het bestuur van beide Stichtingen te realiseren. Er is een begin gemaakt met het digitaliseren van filmmateriaal in samenwerking met 24TrainsTV en de NVBS.

Bekeken wordt in hoeverre de mogelijkheden om met Linked Open Data te gaan werken zoals in de (professionele) archiefwereld ten voordele van de SNR gebruikt kunnen worden. Via het Platform Digitaal Erfgoed zijn we van deze ontwikkelingen op de hoogte en kunnen we gebruik maken van dat netwerk.

Diverse particulieren zowel NVBS-leden als niet-NVBS-leden) onderhouden zeer informatieve websites. De SNR ziet –na diverse beraadslagingen- voor zichzelf geen rol weggelegd om deze informatie veilig te stellen wanneer de eigenaar van de website zou wegvallen.

3.6 Stakeholders

In 2017 heeft de SNR haar stakeholders in kaart gebracht op basis van belangrijkheid voor het bereiken van haar eigen doelstellingen. Gezien de ontwikkelingen, is een update wenselijk.

4. Wat is nodig? (Organisatie, mensen, middelen, werkwijze)

Met de huidige vrijwilligers is het beheer nog behapbaar. Maar door de hoge gemiddelde leeftijd is dat voor de toekomst niet het geval. Verder is ook het overheidsbeleid over de pensioengerechtigde leeftijd geen goed vooruitzicht om vrijwilligers te kunnen werven. De komst van nieuwe vrijwilligers vraagt aandacht; mogelijke oplossingen kunnen gevonden worden in:

- Effectiever werken door contacten te leggen met andere rail gebonden archieven van museumorganisaties en uitgeverijen: waar zit overlap die we zouden kunnen vermijden?
- Gebruik maken van kennis en ervaring van het netwerk digitaal erfgoed,
- Veel van de aanwezige kennis die niet op papier staat maar wel in de hoofden van onze vrijwilligers zit, zoveel mogelijk vastleggen. Wellicht laten vastleggen als stageopdrachten voor onderwijsinstellingen (School voor de journalistiek?)

Kortom, naast het zoeken naar fondsen voor financiële ondersteuning ook zoeken naar organisatorische ondersteuning. (Organisatie, mensen, middelen, werkwijze)

4.2 Huisvesting

We gaan er van uit dat de huidige huisvesting op de bestaande plek wordt gecontinueerd. Voor het geval dat zich een noodzakelijke verhuizing aftekent, ligt een plan van aanpak voor.

4.3 Strategie IT

Digitalisering krijgt niet alleen z'n beslag in (digitale) foto's en tekeningen maar ook in de daarvoor noodzakelijke apparatuur (hard- en software) die op haar beurt weer onderhouden en beheerd moet worden. Dat vraagt –tezamen met vraagstukken rondom security van bestanden – om een visie op de IT-aspecten van de SNR, ook in samenhang met die van de NVBS. Met een meer gestructureerde aanpak daarvan is een begin gemaakt.

Een wens van de SNR is dat digitale kaarten zichtbaar gemaakt kunnen worden op de website met een volledige zoom-mogelijkheid. Mede door tekortschietende beveiligingsmogelijkheden van de huidige website is dat momenteel nog niet het geval. In 2023/2024 werd bij het Cultuurfonds een subsidie aangevraagd voor de aanschaf van apparatuur. Voor het eerst in het bestaan van de SNR werd die subsidie verkregen. Het beleid om subsidiemogelijkheden te benutten, wordt voortgezet.

5. Randvoorwaarden

Motivatie vrijwilligers

De motivatie van vrijwilligers bepaalt in hoge mate of ze hun engagement verder inzetten of (anders) er mee stoppen. Het is essentieel dat het bestuur de omstandigheden weet te creëren waardoor vrijwilligers zich betrokken voelen bij de SNR en zich daarvoor willen (blijven) inzetten.

Punt van aandacht is de vergrijzing; door de verhoging van de AOW-leeftijd is de komst van nieuwe 'jongere ouderen' niet meer vanzelfsprekend.

Vanzelfsprekend zullen regelmatig nieuwe oproepen voor vrijwilligers (in OdR, website en/of Nieuwsbrief) worden gedaan maar ook persoonlijk benaderen van mensen waarvan de kwalificaties bekend zijn, zal verder ter hand worden genomen.

6. Financiën

De SNR heeft als inkomstenbronnen Schenkingen/legaten, subsidies en verkopen (afstoten + fotobureau). Van een structurele jaarlijkse bijdrage vanuit de NVBS is sinds een paar jaar geen sprake meer. Wel moet worden bedacht dat de NVBS geen kosten in rekening brengt voor huisvesting.

De uitgaven van de SNR hebben enkel betrekking het beheren van de collectie. Grote uitgavenposten zijn de reiskostenvergoedingen voor onze vrijwilligers, apparatuur (hardware en software, met name voor digitalisering) en in (zeer beperkte) mate de aankoop van collectiestukken. De aanschaf van vervangende apparatuur is redelijk voorspelbaar aan de hand van de gemiddelde levensduur.

De SNR heeft niemand in dienst. Vrijwilligers van de SNR, waaronder ook het bestuur, krijgen niet betaald voor hun werkzaamheden. Er is een reiskostenregeling waarvan menige vrijwilliger vanaf ziet. De inkomsten van de SNR komen geheel ten goede aan de instandhouding van het culturele erfgoed.

De financiële druk op de NVBS maakt het noodzakelijk dat de SNR een continuïteitsreserve opbouwt om de collectie te kunnen blijven huisvesten.

- - - - - 0 - - - - -